

Estudi de la gent gran que viu sola

02/2014 - Sociologia. Un estudi comparatiu a nivell europeu a partir de les dades dels censos de 1991 i 2001 sobre les persones grans no institucionalitzades i que no conviuen amb la seva parella assenyalava importants diferències entre els diferents països europeus: el percentatge de la població estudiada que viu sola varia entre el 75% i el 40%. En general, a menor edat, major nivell educatiu i major accés a recursos econòmics, major propensió a viure sol. S'ha observat un augment de les persones que viuen soles que sembla respondre a un canvi cultural.

El procés d'envelliment de la població que està vivint Europa i que, a causa de les pròpies dinàmiques demogràfiques, seguirà en augment en els propers anys comporta desafiaments socials i econòmics que l'han situat en el centre de les polítiques europees. Un dels propòsits d'aquestes polítiques és augmentar l'autonomia de la gent gran i fomentar-ne la vida independent. Com a conseqüència de l'augment de l'esperança de vida s'han allargat els anys de vida en parella, la qual cosa facilita la independència residencial de la gent gran fins i tot quan la salut d'un dels cònjuges empitjora i requereix de cures. No obstant això, els grans que no conviuen amb la seva parella, un grup constituït principalment per dones vídues, poden tenir problemes per mantenir la seva independència residencial. Per això aquest estudi se centra en les persones grans no institucionalitzades, amb edats compreses entre 65 i 84 anys, que no conviuen amb la seva parella i s'observa si viuen soles o en companyia d'altres persones, siguin o no familiars.

Hem dut a terme un estudi comparatiu en el temps i l'espai aprofitant la informació dels censos de 1991 i 2001, disponible per a diversos països europeus gràcies a la tasca de recopilació i harmonització del Integrated Public Use Microdata Series (IPUMS). Això ens ha permès centrar-nos en els següents aspectes: Quines són les pautes de convivència de les persones grans que no conviuen en parella a Europa i on se situa Espanya en aquest context?, com ha canviat la propensió a viure sol en aquests països entre 1991 i 2001?, i de quina manera incideixen les variables sociodemogràfiques en la propensió a viure sol? Les dades s'han analitzat mitjançant tècniques de regressió logística que ens han permès estandarditzar, és a dir, anul·lar els efectes de la composició de la població per les variables considerades i, alhora, captar la influència d'aquestes variables en el comportament residencial.

Les formes de convivència de les persones grans presenten substancials diferències en els països europeus. Els percentatges estandarditzats dels països considerats així ho mostren. Als països de l'oest (França i Suïssa) el 75% de la població estudiada viu sola, en els de l'est (Hongria i Romania) es redueix al 60% i en els del sud és el més baix: a Grècia i Portugal se situa voltant del 50% i a Espanya només al voltant del 40% dels grans que no conviuen amb la seva parella viuen sols.

De manera general, a major edat menor és la probabilitat de viure sol, possiblement perquè l'augment de l'edat està associat a la pèrdua de l'autonomia funcional que dificulta el manteniment de la independència residencial. Els homes tenen major probabilitat de viure sols en tots els països observats excepte França, Suïssa i Espanya. L'efecte de l'estat civil és divers en cada país i no permet veure un patró. Per contra, la influència del nivell educatiu és comú a tots ells, de manera que a major nivell d'instrucció més gran és la propensió a viure sol. Així mateix, disposar de recursos econòmics, ja siguin pensions o renda per treball, afavoreix la vida en solitari.

Entre 1991 i 2001 s'ha produït un augment de la propensió a viure sol en tots els països que sembla respondre a un canvi cultural més que a la variació en l'estructura poblacional. L'estructura demogràfica (composició de la població per sexe, edat i estat civil) no modifica significativament les proporcions observades a nivell temporal o regional. D'altra banda, l'estructura socioeconòmica sí s'ha de tenir en compte i la seva influència ha estat oposada: l'estructura per nivell educatiu ha reduït la probabilitat de viure sol mentre que la relació amb l'activitat va tenir un efecte positiu. Aquest augment en la propensió a viure sol no modifica les diferències interregionals i s'ha produït de manera general encara que presenta algunes particularitats. Especialment, a Espanya l'increment ha estat el més elevat i s'ha concentrat entre les persones de més edat, de manera que per a les generacions que de 1991 a 2001 van passar dels 70 als 80 anys s'ha mantingut la proporció dels que viuen sols, no s'ha produït un descens amb l'edat. Part d'aquest augment es deu al major accés a les pensions entre els més grans.

L'estudi complementari de les dades de la Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) per al següent període, des de 2004/5 fins 2010/1 fa possible la inclusió de països nòrdics a l'anàlisi comparativa, així com la de noves variables demogràfiques, de limitació funcional i de renda. A més de continuar l'anàlisi espacial i temporal, l'estudi que s'està duent a terme actualment permet observar els efectes de la crisi econòmica.

Pilar Zuera

Centre d'Estudis Demogràfics

Zuera, P. i Miret Gamundi, P. Mayores que viven solos: una panorámica a partir de los censos de 1991 y 2001. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (REIS)* 144:139-152. 2013.